

Fotó: somlovidek.hu

Jégpáncél a múlton

Jankovics Marcell íróval Szepesi Dóra beszélget

Jankovics Marcell önéletrajzi kötetének új kiadása a z Ünnepi Könyvhétre jelenik meg. A *Lékiratokban* első tizenkilenc évét örökíti meg.

A könyv először 2008-ban jelent meg, de azt egy per miatt bezúzták... Egykori kommunista igazgatónőmről rosszat írtam, és nem tudtam bizonyítani. Tipikus nómenklatúrás történet volt, a könyvből, igazából, nem is hiányzik. Az emlékezet mindenkinél más, ami nekem valóság, másnak nem, és lehet, hogy valakit sért. A 1942 példányból jól fogyott, de az utolsó négyszázat be kellett zúzni. A mostani előszóban kitérek minden olvasói reflexióra.

Hogyan állt össze a könyv?

Elkezdtem az őseimnél, és haladtam előre időben. Gyerekkoromban ért minket a háború, apámat 1950-ben letartóztatták. A nemzeti bankos pernek volt az első számú vádlottja. Minket kitelepítettek. Pannonhalmán voltam bencés diák, segédmunkásként dolgoztam, ezek mind meghatározó élmények. Nagypámnak tudtam emléktáblát állítani, nagynéném egyik festménye az első kiadás borítójára került, apámnak is akartam elégtételt. Tönkretették, szörnyű élete lett, rémálmaimból jön elő saját fiatalember koromból. A börtönben agyvérzést kapott 48 évesen, és szálnalmas roncs lett. Néhány éve egy ismerős gazdaságtörténész odaadta a per dokumentumainak egy részét. Minden együtt volt ahhoz, hogy egy drámai hangvételű produktum jöjjön össze, ugyanakkor nekem fontos volt az is, hogy megörökítsem azt az életformát, amelyben a kisgyerekkoromban telt. Megviselt az írás, gyomorfekélyt kaptam a könyvtől. Az eltemetett traumatikus élményeket mégis ki kell magából az embernek írni! Alain Robbe-Grillet precizitással leírok egy régi lakást berendezéssel, és persze rengeteg anekdotikus elemmel, mert alapvetően vidám ember vagyok. Még az is érdekes lehet, hogy anyám mit főzött be télire! A *Lékiratok* cím nyilván az „emlékiratok”-ból jön. Az

előszóban magyarázom is, hogy egy jégpáncél fedi a múltamat, ezt fel kell törni, de hát annyit látok már csak a valóságból, ami egy léken keresztül kihorgászható. A kötet képek nélkül is 700 oldalas. Vannak benne fényképek, saját rajzaim, meg dokumentumok a család életéből, a peranyagból, és kis betoldások az új kiadáshoz.

Önéletírása egyszerre személyes, másfelől sok közéleti eleme van.

A kitelepítés, apám pere. Mind a mai napig nem lehet tudni, miért ítélték életfogytiglanra. Valószínűleg a Wallenberg-ügy lehetett az ok, de nem bizonyítható. Apámnak a Nemzeti Bankban Skandinávia volt a szakterülete, kapcsolatban állt a Svéd Követséggel a háború alatt. Háromszáz-valahány úgynevezett svéd menlevelet írt üldözöttek számára, köztük a mi házunkban élő zsidó családoknak is, ahol gyerekeskedtem. A gyerekkori rajzkészségem nyomairól is írok, ezek hitelesítik a pályámat. Egy emlék: amikor a háború után a lakást renováltatták a szüleim, megengedték, hogy telefirkáljam a falakat. Politikusportrékkal rajzoltam tele, a Szabad száj mintájára, az volt akkoriban a Kisgazda Párt Ludas Matyija. Az egész utcából jöttek csodálni, hogy a gyerek miket tud, négy és fél évesen. Nagybátyám, nagynéném képzőművész volt, tehát a genetikai örökség fontos, de a nevelés is. Különösen anyám ismerte ezt föl, '48-ban, amikor még viszonylag jó életük volt, kimentek Párizsba és hoztak egy kétkötetes Louvre albumot, meg egy fotóalbumot a Chartres-i székesegyházról, nekem! Megvannak mind a mai napig. A kitelepítésben „családfenntartóvá” váltam, karácsonyi, húsvéti és névnapi levelezőlapokat gyártottam, Pesten a rokonok és barátok árulták ezeket, darabjukat egy forintért. Alkalmanként jelentős bevételt hozott, karácsonykor több száz forintot.

egy jégpáncél fedi a múltamat, ezt fel kell törni, de hát annyit látok már csak a valóságból, ami egy léken keresztül kihorgászható

Hogyan lett rajzfilmes?

Segéd munkásként a főnököm, aki művezető és amatőr bábfilmes volt, értesült róla, hogy a Pannóniában van felvétel, és szólt nekem. Tudta, hogy rajzok, lerajzoltam a kollegáimat, ezek a 18-19 éves korombeli rajzok bekerültek a könyvembe. Munkahelyem, az Erőkar laboratóriuma 1955-ben alakult, 2005-ben ünnepelték az ötvenéves fennállásukat. Engem, az egykori segéd munkást is meghívtak. Ez nagyon kedves élményem.

Egy másik könyve is megjelenik a Könyvhétre. Mit tudhatunk erről?

A Méry Ratio Kiadó tulajdonosa, Méry Gábor fotóművész javaslatára elkezdtünk egy tizenkét kötetes sorozatot a felvidéki templomok szárnyas oltáiról. Javarészt szepességi, szászok lakta városokat járunk be.

Minden Könyvhétre kihozunk egy albumot, most jelenik meg a nyolcadik, a szmrecsányi Szűz Mária-templomról. A következőn már dolgozom, ez a kisszebeni Keresztelő Szent János-templomot mutatja be. Ezek közös kincsek. A sorozat öt legszebb kötete megjelent angolul és szlovákul is, kint van Prágában a Prágai Magyar Könyvkiállításon. Tervezzük, hogy Ferenc pápának ajándékozunk egy példányt az angol kiadásból.